

**MALI KRALEVIČ - PRVI PRIJEVOD MALOGA PRINCA
NA KAJKAVSKI**

(Antoine de Saint Eyupéry: **MALI KRALEVIČ z ilustracijami autora**. Na kajkavski preobrnuo Akoš Anton Dončec i Đuro Blažeka. Mala biblioteka *Ignac Kristijanović*, knj. 46. Kajkavsko spravišće, Zagreb 2018.)*

MALI KRALEVIČ z ilustracijami autora - 46. knjiga Male biblioteke *Ignac Kristijanović* u izdanju *Kajkavskoga spravišća*, društva za širenje i unapređivanje znanosti i umjetnosti - prvi je prijevod **MALOG PRINCA** (*Le Petit Prince*, 1943.) na kajkavski jezik. Riječ je o kultnom i jednom od najprevođenijih djela svjetske klasične literature za djecu glasovitog francuskog pripovjedača **Antoinea de Saint-Exupéryja** (1900. - 1944.).

Preveli su ga mladi slavist **Akoš Anton Dončec** i jezikoslovac /dijalektolog, leksikograf, kajkavolog/ **prof. dr. sc. Đuro Blažeka**, redoviti profesor Učiteljskog fakulteta u Zagrebu - Odsjeka u Čakovcu, u trajnom zvanju znanstvenog savjetnika. Nakon uspješna vlastitog prijevoda *Malog princa* na prekmurski slovenski - inspiriran brojnim stranim prijevodima toga djela, kao i gradišćanskohrvatskim te moliško-hrvatskim – A. A. Dončec *Malog princa* prevodi i na hrvatski kajkavski, surađujući s mnogim kajkavolozima i kajkavskim književnicima, koristeći mjerodavne suvremene kajkavske rječnike. Zahvaljujući mentorskoj i suprevo-

* Cijelu rubriku suvremenih kajkavskih prijevoda u ovom dvobroju posvećujemo prvom prijevodu *Maloga princa* [Le Petit Prince] na kajkavski jezik - knjizi *Mali Kralevič*, kao i njenom predstavljanju na zajedničkoj tribini (*Susretima u DHK*) Kajkavskoga spravišća i Društva hrvatskih književnika, 22.05.2019. Sudionici su bili: književnica i uzorna voditeljica Tribine DHK Lada Žigo Španić, urednica knjige dr. sc. Božica Pažur, vrsni interpret kajkavskih ulomaka glumac Dubravko Sidor i prevoditelji prof. dr. sc. Đuro Blažeka i Akoš Anton Dončec. Uz izabrana prijevodna poglavlja knjige, donosimo, prilagođene za objavu - uvodno slovo s Tribine B. Pažur, zatim izlaganja prevoditelja Đ. Blažeka i A. A. Dončeca - te poseban esej L. Žigo Španić (*op. ur.*).

dilačkoj suradnji s prof. dr. sc. Blažekom, glavnim jezičnim savjetnikom, redaktorom i autorom priručnog tumača riječi, ostvarena je prijevodna misija obojice autora: suvremen i vrlo komunikativan kajkavski prijevodni jezik koji poštuje hrvatsku kajkavsku književnu tradiciju, te bogatstvo i ljepotu kajkavskog leksika.

Mali princ, poetski i filozofijski roman za djecu (ali s porukama za sve uzraste) – statusa najčitanijeg djela francuske literature u svijetu, kao i jedno od najprevođenijih djela svjetske klasične literature, kulturni *Le Petit Prince* francuskog književnika, novinara i zrakoplovca ANTOINEA DE SAINT-EXUPÉRYJA iz 1943. – “est revenue”,... “se je povrnol” i spregovorio kajkavski, kakti: *Mali Kraljevič*. I to zahvaljujući dvojici odvažnika šteri su ga *na kajkavski preobrnluli*: slavistu Akošu Antonu Dončecu i prof. dr. sc. Učiteljskog fakulteta/Odsjeka u Čakovcu Đuro Blažeka! I povrnol se je! Njegov novi, ovaj put kajkavski prijevodni jezični povratak, kao da je u skladu s emotivnim zazivom s kraja knjige *Mali princ* koji glasi: *Ne me laissez pas tellement triste: écrivez-moi vite qu’il est revenue...* / “Ne pustite me v togi živeti: nego mi napišite pismo da se je povrnol...”

Mali Kraljevič objavljen je, dakle, kao 46. knjiga Male biblioteke Ignac Kristijanović Kajkavskoga spravišća iz Zagreba. Prema autorskim ilustracijama Saint-Exa (kako su popularno Exupéryja zvali), izabравši između njih 47, naslovnicu je likovno prilagodio akad. slikar grafičar Frane Paro, a grafičku pripremu izveo Željko Tomljanović. U biografskim bilješkama o autoru i prevoditeljima na kraju *Maloga Kraljeviča* objavljeni su i neki manje poznati podaci.

Naslovnica *Maloga Kraljeviča*; likovna prilagodba: Frane Paro

Sustavna afirmacija kajkavštine kao prevoditeljskog jezika u časopisu Kaj

Dijakroniju kajkavskog prevodilaštva, prije svega kao bogatog korpusa starije kajkavske književnosti i redovne kulturno-književne europske tradicije s jedne strane, te ostvarenje stilsko-funkcionalnih mogućnosti kajkavštine kao suvremenog prijevodnog književnog jezika s druge strane, možemo pratiti u polstoljetnom izlaženju časopisa *Kaj* (od 1968.) kojemu je, kao i *Malom Kraveviču*, nakladnik kulturno-znanstvena udruga *Kajkavsko spravišće*.

U starijim razdobljima hrvatske književnosti, na prijelazu 18. u 19. stoljeće – sve do ilirskog “reza” 1835 /1836. godine – dokad je kajkavština imala jezični status polivalentnog izgrađenog sustava, jezika višestoljetne književne i druge stilsko-funkcionalne uporabe (sve do znanosti i administracije) – prevoditeljska je kajkavska praksa bila uobičajeni oblik kulturološkog, srednjoeuropskog, povezivanja (u skladu s tadašnjom ulogom beletristike, sa zahtjevima kazališne djelatnosti i sl.).

Suvremeni kajkavski prijevod svjetskoga klasika kao nakladnički izazov više ne bi smio biti tolika duhovna egzota.

I u praksi *Kajkavskoga spravišća* i časopisa *Kaj* kajkavska prevodilačka tradicija ima svoj višestruki kontinuitet - izdavački, književni i jezični – neprekinutog, znači, slijeda tzv. starije i novije kajkavske književnosti i suvremene jezično-stilske, dakle, (sve)moći kajkavštine.

U suvremenoj afirmaciji žanrovske raznolikosti i spomenutog kontinuiteta umjetničke kajkavštine, njene (funkcionalno)stilske uporabe – prije svega kao jezika književnosti – upravo je časopis *Kaj* kajkavštinu dobrim dijelom afirmirao i kao prevoditeljski jezik. I to objavom starokajkavskih tekstova - onodobnih kajkavskih prijevoda i prepjeva starije svjetske literature (Voltairea, Miliona, Daniela Defoa...), kao i suvremenih prijevoda na kajkavski jezik kano na svjetske književnosti uopće: od Biblije (Propovjednika iz Starog zavjeta, Shakespearea, Joycea, Frosta... sve do Nicka Cavea, na primjer, i to redom prevoditelja Vida Baloga, Željka Funde, Božice Jelušić, Denisa Peričića...). I obrnuto, na primjer - kad je o romanskim jezicima riječ, prijevodnog izbora postmodernog kajkavskog (i čakavskog) pjesništva na španjolski jezik, u prijevodu Marije Roščić Paro, Galovićevih *Lastavica* na talijanski Daniela Načinovića ...itd

Ranije **kajkavske prijevodne primjere francuske književnosti**, koji pripadaju i razdoblju tzv. starije hrvatskokajkavske književnosti, zatječemo već u brojevima prvoga godišta časopisa *Kaj*, 1968. godine.

Taj prijevodni raspon – izdvojimo samo reprezentativne primjere - možemo

pratiti od Voltairove “Henrijade” iz 1726., koji je ep (od 1825. do 1836. godine) prevodio varaždinski kajkavski pisac Franjo Štrehe (*Kaj*, br. 4-5, 6/1968.); do *Popevki z provansalskoga*, svih sedam u prijevodu Dragutina Domjanića (*Kaj*, br. 6/2005.), svojevrsnu autorsku antologiju četvorice poznatih “felibrista” (Théodore Aubanel, Alexandrine Brémond, Frédéric Mistral i Joseph Roumanille), prvi put objavljenu 1933.; sve do suvremenih prijevoda starofrancuskih farsi iz 16. stoljeća, koje je “na kajkavski prestvoril” Vladimir Gerić, hrvatski redatelj i dramski prevoditelj s devet (!) jezika, izrekavši lucidne teze o specifičnoj “sinteznoj varijanti” kajkavskog prevodilačkog jezika, koji “...kao prijevodni jezik ‘može reći sve’” (*Kaj*, br. 4-5/2005.) – teze znakovite i, vjerujemo, prihvatljive za *Maloga Kraleviča*; sve do glasovite 16-strofne poeme francuskog romantičara Alphonsa de Lamartinea “Le lac” (Jezero), iz prve iz 1820. godine – u kajkavskom i standardnojezičnom prijevodu Ivice Glogoškoga – koja u njegovoj varijanti kajkavski naslovno glasi *Jezerišče* (*Kaj* br. 6 /2012.), ...itd.

Jezična kajkavska komunikativnost Maloga Kraleviča

U pripremi prijevodne knjige *Mali Kralevič*, nažalost, prisilno i dobro prizemljeni na našem kulturnom “planetu”, uvjerali smo se, nasuprot tome, kako je zaraznoj inspirativnosti *Maloga princa*, aforističnoj snazi njegovih rečenica djetinjstva u odraslih doista teško odoljeti. I mi sme putovali... Susreli smo se, na primjer s likovnim djelom svestranog umjetnika, promicatelja kajkavske tradicijske kulture *Siniše Horvata* iz Strahoninca, kojemu su knjiga i lik *Maloga princa* bili polazišno nadahnuće, a njegovi bogati maštoviti detalji teško bi se mogli zbiti na korice neke knjige bez gubitka pokojeg planeta... Bilo kako bilo, to dovršeno djelo čeka svoj daljnji zagonetni put – svoj B-612.

Nismo trebali dugo čekati na ***prijevodni čakavski odgovor***, barem završnih rečenica knjige, i to na žminjskoj čakavici antologijske pjesnikinje *Nade Galant*, čija ispričnica zbog nemogućnosti dolaska na tribinu glasi:

...i ku oniput pride h van otrok, ku se nasmeji, ku buode imie zlatni vlasi, i ku buode muča katgot ga ča pitate, zajno čete se domislit ki je. Budite pravi!

Ne puštite me tako žalosnega: zajno mi napišite - se je torna...

Uz odlike svevremenosti, upućujući i na egzistencijalističke tendencije, ta lirična i bajkovito mitska knjiga za djecu sintetizira Saint-Exupéryjevu humanističku viziju.

Na primjer, u *18. dielu* kad se *cvetek sred puščinjave* prisjeća ljudi (neće tu biti filozofijskog pojmovnika raskorjenjivanja, otuđenosti, samosti i sl.), ali u svjetopoglednom smislu, u našoj recepciji, u originalu i u prijevodu – hoće:

“De so ljudi? (...) Videl sem jih pred nekimi leti. Veter jih nosi. Nemaju korenja. To jim jako sfali.”

Od svojevrsnog označiteljskog naivizma, govora sa stajališta djeteta, dapače, flore i faune (*cveteka, lisice, kače...*), *Le Petit Prince /Mali Kralevič* završava u diskretnom, ali visokom filozofijskom diskursu kao poetski i filozofijski dječji roman (za djecu u svim uzrastima, do odraslosti i natrag).

Preciznom usporedbom s jednim od novijih izdanja Edition Gallimard, Paris (u Francuskoj je prva objava bila posmrtna, 1946.), možemo reći kako je kajkavski prijevod dosljedno vjeran originalu, ali ne i doslovan. Slijedi i ostvaruje kajkavsku sintaksu i govornu prirodnost kajkavske fraze, a u sinonimijskom izboru često je senzibilno približen, rekli bismo, mentalitetu, književnoj i usmenoj tradiciji onoga govornog podneblja koji je jezični izbor obojice prevoditelja – Dončeca i Blažeka. Njihov prijevodni jezični sustav (u fonološkom i morfološkom smislu), kao što je i precizirao prof. dr. sc. Blažeka, mješavina je prekomorskog i gornjo-međimurskoga dijalekta, dok je u leksičkom pogledu (zbog dostupnosti širem čitateljskom krugu) svojevrsni *kajkavski koine*.

O fonomorfološkim i sintaksnim razinama kajkavskoga prijevodnoga jezika u *Malom Kraleviču*, kao i okolnostima nastanka prvoga kajkavskoga prijevoda *Maloga princa*, na zajedničkoj tribini *Kajkavskoga spravišča* i Društva hrvatskih književnika govorili su sami prevoditelji A. A. Dončec i Đ. Blažeka.

B. Pažur